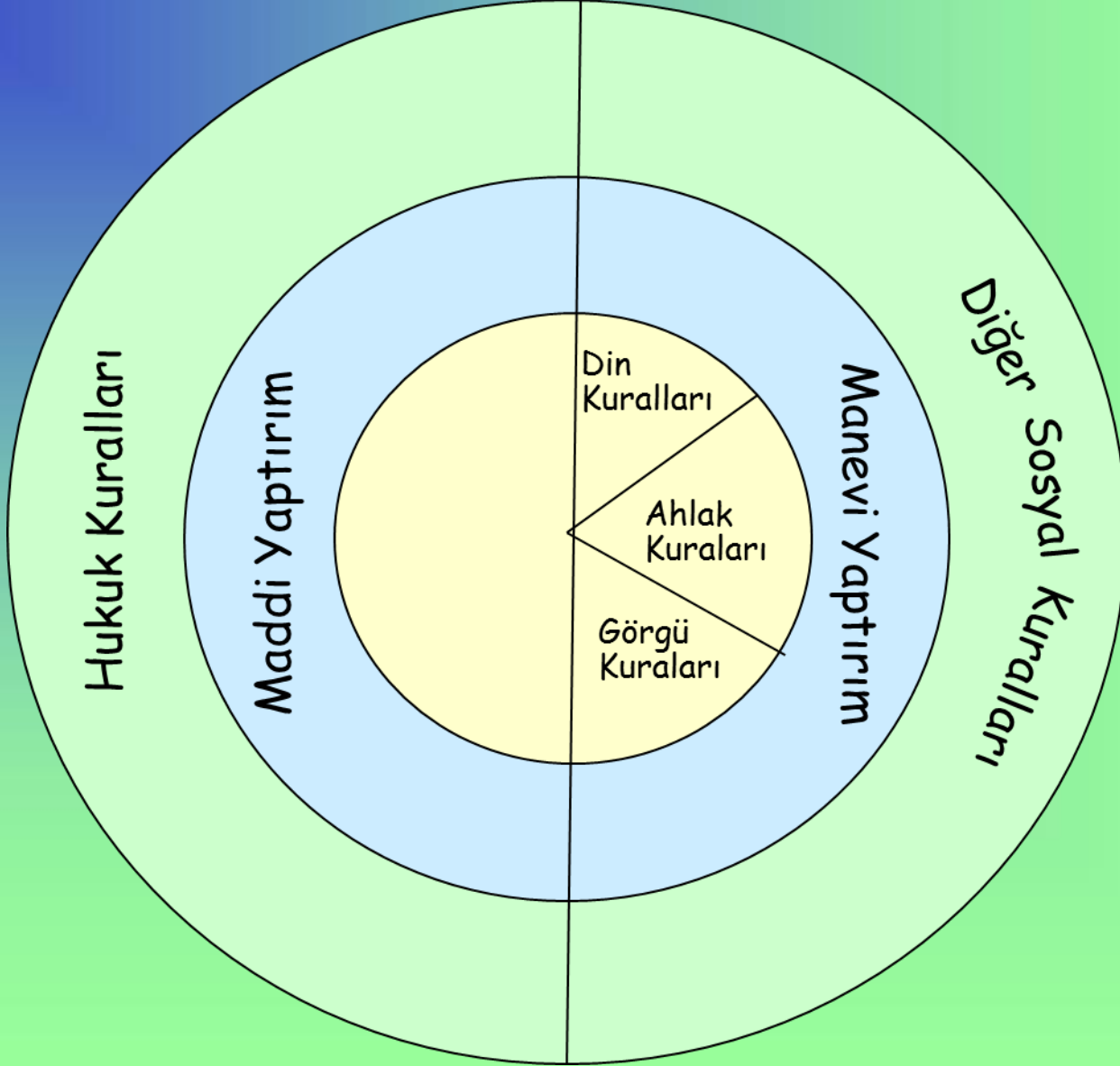

EĞİTİMİN HUKUKSAL TEMELLERİ

SOSYAL KURALLAR

DİN KURALLARI

İlâhî irade tarafından konulduğuna inanılan ve insan davranışlarını düzenleyen, ölünce öbür dünyada cehennem azabı çekileceği korkusuyla müeyyidelendirilen emir ve yasaklardır.

1. Özü itibarıyla hukuk kuralları gibi emir ve yasak içermektedir. Her iki tür kural da normatif niteliktedir.
2. Din kuralları da hukuk kuralları gibi insan davranışlarını düzenlemeye yöneliktir.
3. Din kurallarının koyucusunun genel olarak "ilâhî irade"dir.
4. Din kurallarının müeyyidesi, ölünce öbür dünyada cehennem azabı çekme korkusudur.

AHLÂK KURALLARI

Ahlâk kuralları, kişinin kendi vicdanı tarafından konulan ve yine kişinin kendi davranışlarını düzenleyen ve vicdan azabı ile müeyyidelendirilmiş emir ve yasaklardır.

1. Ahlâk kuralları da özü itibarıyla hukuk ve din kuralları gibi emir ve yasak içermektedir.
2. Ahlâk kuralları da hukuk kuralları gibi insan davranışlarını düzenlemeye yöneliktir.
3. Ahlâk kurallarının koyucusu, insanın kendi vicdanıdır.
4. Ahlâk kurallarının müeyyidesi, vicdan azabıdır.

GÖRGÜ / Örf ve Adet KURALLARI

Çok uzun bir süreç içinde, toplum çoğunluğunun belirli durumlarda belirli davranışlar sergilemesi gibi bir alışkanlık geliştirmesi ve bu alışkanlık konusu davranışların doğruluğu ve haklılığına ilişkin genel bir inancın toplumda yerleşmesi sonucu oluşan kurallardır.

Örf ve adet kurallarının yaptırımı, ayıplanma, kınanma, dışlanma gibi manevi nitelikte olabileceği gibi, kişinin fizik bütünlüğü üzerinde sonuçlar doğuran maddî yaptırımlar şeklinde de olabilecektir.

GÖRGÜ (Örf ve Adet) KURALLARI

Kan davası gütmeyi emreden örf ve adet kuralı, kişilerin yaralanması veya ölmesi sonucu doğuran maddî yaptırımlara örnektir.

Örf ve adet kuralı, şayet hukuk düzenince tanınmamışsa, bu tür maddî yaptırımların yasa dışı olacağı kuşkusuzdur.

Buna karşılık, belli durumlarda, birtakım örf ve adet kuralları hukuk düzeninin parçası haline de gelebilir.

Bu durumda artık söz konusu kuralların, hukuk kuralına dönüşmüş olmaktan doğan yasal maddî yaptırıma sahip olacağı açıktır.

ÇİZELGE. Toplumsal Düzen Kuralları Arasında Karşılaştırma

	Hukuk Kuralları	Din Kuralları	Ahlâk Kuralları	Örf ve Âdet Kuralları
Normatiflik	Var	Var	Var	Var
Muhatabı	İnsanlar	İnsanlar	İnsanın Kendisi	İnsanlar
Koyucusu	Devlet	İlâhî İrade	İnsanın Kendisi	Toplum
Müeyyide	Cebrî Nitelikte	Cehennem Azabı Çekme Korkusu	Vicdan Azabı	Ayıplama, Kınama, Dışlama, Dövme, Linç, vs

Hukuk kuralları ve özellikleri

Hukuku diğer toplumu düzenleyici kurallar olan örf ve adetler, gelenekler ve dinlerden ayıran özellik *devlet tarafından güvenceye alınmış ve cebri yaptırımlara sahip* olmasıdır.

Hukuk kuralları *insan davranışlarını düzenler ve bulunduğu toplumun değer yargılarını taşır.*

Anayasa, Kanun, Kanun Hükmünde Kararname, Tüzükler, Yönetmelikler, Kararnameler, Yönergeler, Genelgeler

HUKUK KURALLARININ ÖZELLİĞİ

Yaptırım

Herhangi bir kuralın koymuş olduğu emir ve yasaklara uygun surette hareket etmeme, onun yap dediğini yapmama veya yapma dediğini yapma halinde karşılaşılabilecek olan tepkidir.

HUKUKSAL YAPTIRIMLAR

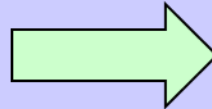

Maddi Yaptırım

Din, Ahlak

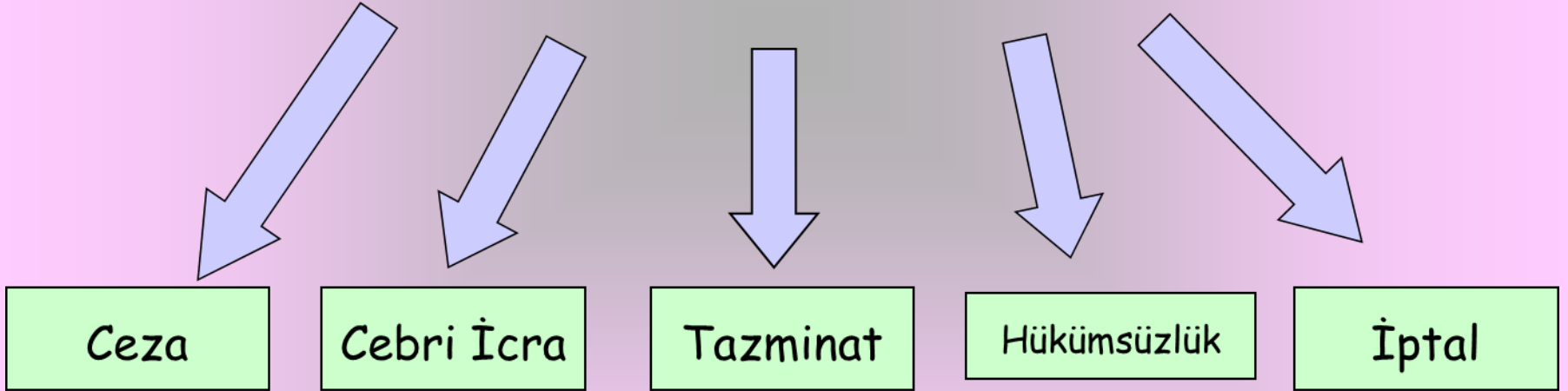
Görgü Kuralları

Örf ve adetler

Manevi Yaptırım

HUKUKUN YAPTIRIMI

EĞİTİM HUKUKU

Eğitim ve hukuk arasındaki ilişkileri eğitim hukuku dzenler.

Eğitim hukuku, aileden başlayarak,

okul oncesi eğitim,

ilköğretim,

ortaöğretim,

yükseköğretim ve

yaygın eğitim

kurumlarında yapılan eğitim ve öğretimi dzenleyen

kurallardan oluşur.

Bir ülkede, eğitimde devletin ve bireylerin uyması,

uygulaması gereken kurallara eğitim hukuku denir.

EĞİTİM HAKKI

Bireylerin doğuştan ve salt insan olmalarından dolayı sahip oldukları ve diledikleri eğitimi alabileceklerini ifade eden insan hakkı" olarak tanımlanabilir.

EĞİTİMLE İLGİLİ BAZI TEMEL YASALAR

- * Tevhid-i Tedrisat Kanunu (1924)
- * 3797 Sayılı Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun
- * 222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu
- * 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu
- * 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu
- * 2547 Sayılı Yüksek Öğretim Kanunu

TÜRK ANAYASALARINDA EĞİTİM

KANUN-İ ESASİ (1876)

Öğretim etkinliğinin serbest olduğu, belli olan yasaya uymak kaydıyla her Osmanlının genel ve özel eğitim iznine sahip bulunduğu, bütün okulların devletin gözetimi altında olduğu, ilköğretimin bütün bireyler için zorunlu olduğu ilkesini getirmiştir.

TEŞKİLAT-I ESASİYE (1924)

□“İptidai tahsil(ilköğretim) Türkler için mecburi ve devlet mekteplerinde meccanidir (parasızdır).”(madde 87)

1961 ANAYASASI

Madde 19: "Din eğitim ve öğretimi, ancak kişinin kendi isteğine ve küçüklerin de kanuni temsilcilerinin isteğine bağlıdır."

Madde 21: "Eğitim ve öğretim, devletin denetim ve gözetimi altında serbesttir. Özel okulların bağlı bulunduğu esaslar, devlet okullarıyla istenen seviyeye uygun olarak kanunla düzenlenir. Çağdaş bilim ve eğitim esaslarına aykırı eğitim ve öğretim yerleri açılmaz."

Madde 50: "Halkın öğrenim ve eğitim ihtiyaçlarını sağlama, devletin başta gelen ödevlerindedir. İlköğretim kız ve erkek bütün vatandaşlar için mecburidir ve devlet okullarında parasızdır. Devlet, maddi imkanlardan yoksun başarılı öğrencilerin en yüksek öğrenim derecelerine kadar çıkmalarını sağlamak amacıyla burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapar. Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime muhtaç olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır."

1982 ANAYASASI

Herkes, vicdan, dini inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir.14. madde hükümlerine aykırı. olmamak şartıyla ibadet, dini ayin ve törenler serbesttir. Kimse, ibadete, dini ayin ve törenlere katılmaya, dini inanç ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; dini inanç ve kanaatlerinden dolayı. kınanamaz ve suçlanamaz. Din ve ahlak eğitim ve öğretimi, devletin denetim ve gözetimi altında yapılır. Din kültürü ve ahlak öğretimi, ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında okutulan zorunlu dersler arasında yer alır. Bunun dışındaki din eğitim ve öğretimi, ancak kişilerin kendi isteğine, küçüklerin de kanuni temsilcilerinin talebine bağlıdır." (madde 24)

* "Kimse eğitim ve öğretim hakkından yoksun bırakılamaz. Öğretim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir. Eğitim ve öğretim, Atatürk ilkeleri ve inkılapları doğrultusunda, çağdaş bilim ve eğitim esasına göre, devletin gözetim ve denetimi altında yapılır. Bu esaslara aykırı eğitim ve öğretim yerleri açılmaz.

* Devlet, maddi imkanlardan yoksun başarılı öğrencilerin öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacı ile burslar ve başka yollarla gerekli yardımı yapar. Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır. Eğitim ve öğretim kurumlarında sadece eğitim, öğretim, araştırma ve inceleme ile ilgili faaliyetler yürütülür. Bu faaliyetler her ne suretle olursa olsun engellenemez.

* Türkçe'den başka dil, eğitim ve öğretim kurumlarında Türk vatandaşlarına ana dilleri olarak okutulamaz ve öğretilemez. Eğitim ve öğretim kurumlarında okutulacak yabancı diller ile yabancı dille eğitim ve öğretim yapan okulların tabi olacağı esaslar kanunla düzenlenir. Milletlerarası anlaşma hükümleri saklıdır." (madde 42)

BAZI ULUSLAR ARASI HUKUK BELGELERİNDE EĞİTİM

1. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme
2. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi
3. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
4. Avrupa Birliği Antlaşmaları

1. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme

* Çocuk haklarıyla ilgili Çocuk Hakları Bildirgesi, 1959'da Birleşmiş Milletler Teşkilatı Ekonomik ve Sosyal Haklar Konseyi'nin İnsan Hakları Komisyonu tarafından hazırlanarak Birleşmiş Milletler Kurulu'nda oybirliği ile kabul edilmiştir. Bu bildirme 10 maddeden oluşup çocuklarla ilgili medeni, sosyal, kültürel, ekonomik ve eğitsel hakları kapsamaktadır.

1. İlköğretimi herkes için zorunlu ve parasız hale getirirler.
2. Ortaöğretim sistemlerinin genel olduğu kadar mesleki nitelikte de olmak üzere çeşitli biçimlerde örgütlenmesini teşvik ederler ve bunların bütün çocuklara açık olmasını sağlarlar. Gerekli durumlarda mali yardım yapılması ve öğretimi parasız hale getirmek için uygun tedbirleri alırlar.

1. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme

3. Uygun olan bütün araçları kullanarak yükseköğretimi yetenekleri doğrultusunda herkese açık hale getirirler.

4. Eğitim ve meslek seçimine ilişkin bilgi ve rehberliği bütün çocuklar için elde edilebilir hale getirirler.

5. Okullarda düzenli bir biçimde öğrenci devamının sağlanması ve okulu terk etme oranlarının düşürülmesi için gerekli tedbirleri alırlar.

6. Ayrıca, taraf olan ülkeler, çocuk eğitiminin aşağıdaki amaçlara uygun olmasını kabul ederler.

7. Çocuğun kişiliğinin, zihinsel ve bedensel yeteneklerinin olabildiğince geliştirilmesi,

1. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme

8. İnsan haklarına ve temel özgürlüklere, Birleşmiş Milletler Anlaşması'nda benimsenen ilkelere saygısının geliştirilmesi,

9. Çocuğun ana-babasına, kültürel kimliğine, dil ve değerlerine, yaşadığı veya geldiği ülkenin ulusal değerlerine ve kendisinden farklı uygarlıklara saygısının geliştirilmesi,

10. Çocuğun anlayış, barış, hoşgörü, cinsiyetler arası eşitlik, gerek etnik, ulusal, dini gruplar ve yerli halktan olsun;

gerekse bütün insanlar arasında dostluk ruhuyla özgür bir

toplumda yaşantıyı sorumlulukla üstlenecek şekilde

hazırlanması ve Doğal çevreye saygısının geliştirilmesi

esastır.

1. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme

Türkiye, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi 29-30 Eylül 1990 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Merkezi'nde düzenlenen Dünya Çocuk Hakları Zirvesi'nde imzalanmıştır.

Bu zirvede aynı zamanda 10 maddelik sözleşme 54 maddelik bildirgeye dönüşmüştür. Türkiye, sözleşmenin 17, 29 ve 30. maddelerini, 1923 tarihli Lozan Anlaşması hükümlerine ve Türkiye Anayasası'na uygun yorumlama hakkını saklı tutarak 9 Eylül 1994'te onaylamıştır.

2. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi

* Birleşmiş Milletlerce hazırlanan pek çok bildirme ve sözleşmede eğitim hakkına yer verilmiştir. 10 Aralık 1948 tarihli İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi 26. maddeye göre

“Herkes eğitim hakkına sahiptir. Türkiye söz konusu bildirgeyi 1949 yılında kabul etmiş ve iç tüzük haline * dönüştürmüştür.

* Bu bildirgeye göre; eğitim, hiç olmazsa temel eğitim evrelerinde parasız olmalıdır. Temel eğitim zorunludur. Teknik ve mesleki eğitimden herkes yararlanabilmelidir. Yükseköğretim, yeteneklere göre herkese açık olmalıdır.

3. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

- * İnsan haklarını uluslararası düzeyde korumaya yönelik olarak kurulan Avrupa Konseyi'nce hazırlanan ve 3 Eylül 1953'te yürürlüğe giren Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde eğitim özgürlüğü tanınmıştır.
- * Denetim mekanizması olarak Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kurulmuş, bu mahkemeye bireysel ve devlet başvurusu kabul edilmiştir.

4. Avrupa Birliği Antlaşmaları

- * Amsterdam Antlaşması'nın 149. maddesinde topluluğun eğitime katkısı, Topluluk faaliyetinin amaçları, eğitimde işbirliği, Konseyin görevi ana başlıklar halinde düzenlenmiş, alt başlıklar verilmiştir.
- * Aynı şekilde 150. maddede Topluluğun meslekî eğitim politikası uygulaması, Topluluk faaliyetinin amaçları, eğitimde işbirliği, Konseyin görevi ana başlıkları alt başlıklarıyla birlikte düzenlenmiştir.

Eğitim Hakkının Temel Bileşenleri

Eğitime Erişim Hakkı

Parasız Temel Eğitime Erişim

Kaliteli Eğitim Hakkı

Yaşama ve gelişme hakkı

Dinlenme, boş zaman ve oyun hakkı

Öğretim programlarının amaçları

Sağlık hakkı

Öğrenme Ortamında Saygı Görme Hakkı

Ayrımcılık yasağı

Katılım hakkı

Şiddet ve istismardan korunma hakkı